OBSAH

STUDIE A ČLÁNKY

Stanovský, Jaroslav: Od „světáka“ k „brněnskému Démokritovi“: Maxmilián Lamberg a Société patriotique de Hesse-Hombourg – From “a Man of the World” to “Democritus of Brno”: Maxmilian Lamberg and Société Patriotique de Hesse-Hombourg 3
Sklář, Marek: Pruští Moravci v revolučním roce 1848 a politika jejich vůdce Cypriana Lelka – The Prussian Moravians in the Revolutionary Year of 1848 and the Policy of their Leader Cyprian Lelek 37
Fabiánová, Klára: Dekriminalizace trestného činu vyhnání plodu v československém diskurzu mezi lety 1918–1938 – Decriminalisation of the rime of Fetal Expulsion in Czechoslovak Discourse between 1918–1938 79
Herman, Jan: Bata versus Sonnenschein, střet dvou průmyslníků na půdě Československé plavební společnosti Oderské (1927–1930) – Bata versus Sonnenschein, a Clash Between Two Industrialists on the Premises of the Czechoslovak Oder Navigation Company (1927–1930) 103
Bončová, Viktória: Transformácia súdneho trestania prostitúcie v Československu 1948–1960 na príklade Bratislavy – Transformation of the Judicial Punishment of Prostitution in Czechoslovakia 1948–1960 – the Example of Bratislava 127

LITERATURA

Základy

Paweł Kras – Adam Szweda (edd.): Procesy husyckie na Kujawach (1424–1500). Studia historyczne i edycja łacińsko-polska *(Přemysl Bar)* 153
Eva Drašarová – Martin Klečacký – Martin Klement – Luboš Velek (edd.): Nedostatek odvahy ke smíru. Edice dokumentů k pokusům o česko-německé vyrovnání 1912–1915 *(Jiří Malíř)* 155
Tomáš Velička: Archivnictví v meziválečném Československu *(Tomáš Pánek)* 157
*
Gabriel Anhegger – Steffen Patzold – Louisa Schulz – Erik Wascheck (edd.): Annales Petaviani. Kritische Edition und Übersetzung *(Martin Šenk)* 163
Michal Dragoun: Knihovna mistra Křišťana z Prachatic *(Tomáš Borovský)* 164
Marie Ryantová (ed.): Korespondence Josefa Kalouska s českými historiky II *(Tomáš Borovský)* 164

Středověk a raný novověk

Dana Velasco Murillo – Robert C. Schwalle (edd.): Overlooked Places and Peoples. Indigenous and African Resistance in Colonial Spanish America, 1500–1800 (= Routledge Research in New Colonial Histories of Latin America) *(Mária Hudčeková)* 166
Bronislav Chocholáč – Tomáš Knoz (edd.): Dějiny města Brna 3. Město v raném novověku *(Václav Bůžek)* 168
Vladimir Nikolajevič Glazjev a kol.: Južnyj i jugo-vostočnyj frontir Rossii v XVI–XVIII věkach *(Dagmar Vysloužilová – Jevgenij Podvalnov)* 171
*
Roman Zehetmayer: Die Entstehung des Landes (Nieder-)Österreich und des Landesbewusstseins seiner Bewohner im hohen Mittelalter *(David Kalhous)* 175
Robert Antonín a kol.: Čtvrtý lateránský koncil a české země ve 13. a 14. století *(David Kalhous)* 176
Marek Vařeka: Kníže Karel I. z Lichtenštejna 1569–1627. Finance – majetek – politika *(Petr Klesal)* 177

Dějiny 19. a 20. století

Azariah Alfante: Making Modern Spain. Religion, Secularization, and Cultural Production *(Lucie Fidrmucová)* 179
József Demmel: Mladý Štefánik. Uherské roky Milana Rastislava Štefánika od narodenia po maturitu 1880–1898 *(Pavel Máša)* 182
Milan Ducháček a kol.: Za rovnocennost evropských plemen. Československá antropologie tváří v tvář rasismu a nacismu *(Tomáš Pánek)* 187
Adam Hradílek – Jan Dvořák – Anna Chlebina a kol.: Gulag a Československo: (3) Válka – Perzekuce československých občanů a krajanů v Sovětském svazu *(Dominik Kroutil)* 192
Lisbeth Matzer: Herrschaftssicherung im „Grenzland". Nationalsozialistische Jugendmobilisierung im besetzten Slowenien *(Václav Daněk)* 197
Eva Hahn – Hans Henning Hahn: Legendy, mýtus, dějiny: pojem vyhnání v německé paměti *(Markéta Sekaninová)* 202
*
Petr Čornej – Václava Kofránková a kol.: Místa paměti v procesu formování moderního českého národa *(Jiří Malíř)* 204
Ján Juráš (ed.): Robert William Seton-Watson: Scotus Viator: Spomienka na priateľa Slovákov *(Pavel Máša)* 205
Tomáš Zouzal: Na cvičišti SS. Život ve výcvikovém prostoru Böhmen za 2. světové války *(Dana Vedra)* 207

KRONIKA

Druhý ročník Čtení Josefa Macůrka *(Jozef Mário Matiaško)* 208
Konferencia „Promýšlet Evropu dvacátého století: V zajetí propagandy" *(Tatiana Petková)* 211
Zpráva o výstavě Ambition & Illusion *(Jan Úlovec)* 215
Za Miroslavem Plačkem *(Rudolf Procházka)* 216
Zemřel prof. PhDr. Dan Gawrecki, CSc. *(Martin Pelc)* 218
Zemřel Pavel Boček *(Tomáš Knoz)* 221
Zemřel bývalý dlouholetý spolupředseda Česko-lichtenštejnské komise historiků Peter Geiger *(Tomáš Knoz)* 224
Zemřel Jiří Pernes *(David Kovařík)* 227
Valné shromáždění Matice moravské *(B. Chocholáč)* 231
Zpráva o činnosti Matice moravské za rok 2024 *(B. Chocholáč)* 232

Jaroslav Stanovský

From "a Man of the World" to "Democritus of Brno": Maxmilian Lamberg and Société Patriotique de Hesse-Hombourg

This paper examines writer, traveller and nobleman Maxmilian Lamberg, one of few figures of Moravian Enlightenment with an international reach, and his activities in the Société patriotique de Hesse-Hombourg. It describes its establishment of the Société in the 1770s and follows the role of one of its most active members, Count Lamberg, who founded a branch of the Société in Landshut, Bavaria, and, after arriving in Moravia in 1779, also in Brno. The article traces the gradual stages of Société's establishment and identifies its members. It concludes that this was an ambitious project to connect Moravian intellectuals with Europe, but one that apparently did not last long.

Keywords: intellectual history, Moravia, Enlightenment, Maxmilian Lamberg, Republic of letters

Marek Sklář

The Prussian Moravians in the Revolutionary Year of 1848 and the Policy of their Leader Cyprian Lelek

This study provides a new and controversial perspective on the Prussian chaplain and Moravian revivalist Cyprian Lelek (1812–1883), who was, from the very beginning, the only "Czecho-Slav" to seek election to the Frankfurt Parliament, which profiled itself as a body for the creation of a great Germany, and which all other Czech patriots rejected as hostile to the Czech lands. The Czech population, known as Prussian Moravians, living ina south-eastern part of Prussian Silesia (in a part today known as the Hlučín region, took justice into their own hands in the revolutionary year of 1848, when they looted the castles in Hlučín and (Dolní) Benešov in their fight for the complete abolition of feudal labour obligations. Newly discovered archival documents from the Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz in Berlin show that their ideological leader was the Hlučín Chaplain Lelek, who was the first to publish a Czech political journal in Prussia (and thus in Silesia) under the title *Prawda, dobro, práwo (Truth, Virtue, Justice)* Lelek demanded the use of Czech language by the local authorities – for this demand, he was investigated. He distinguished himself from other politicians by calling for a greater representation of Catholics in Prussian offices.

Keywords: Czech language demands, Lelek, peasants uprising, Prussian elections, Ratibor

Klára Fabiánová

Decriminalisation of the rime of Fetal Expulsion in Czechoslovak Discourse between 1918–1938

The study examines the 1918–1938 discourse on the decriminalization of fetal expulsion among doctors, midwives, and Christian churches. It captures both professional and lay mentalities of the First Czechoslovak Republic, highlighting medical practices, eugenics, nationalism, and moral standards. The article illustrates how doctors dominated the debate in journals, midwives voiced their socio-economic concerns, and Catholic clergy strongly opposed abortion.

Keywords: artificial termination of pregnancy, women's rights, nationalism, eugenics, Czechoslovakia

Jan Herman

Baťa versus Sonnenschein, a Clash Between Two Industrialists on the Premises of the Czechoslovak Oder Navigation Company (1927–1930)

The study explores a previously under-researched clash between two prominent Czechoslovak industrialists, Tomáš Baťa and Adolf Sonnenschein, which took place in 1927–1930 within the Czechoslovak Oder Navigation Company. Baťa's involvement in the company was shaped by his distinctive management style of his own enterprise, which he sought to apply to this joint-stock company as well. Drawing on archival sources, the article provides a new perspective on the contrasting visions of the two industrialists regarding the direction of Czechoslovak river navigation at the end of the 1920s.

Keywords: Baťa Thomas (1876–1932), Sonnenschein Adolf (1862–1939), Bata Shoe Organisation, river transport, Odra River

Viktória Bončová

Transformation of the Judicial Punishment of Prostitution in Czechoslovakia 1948–1960 – the Example of Bratislava

The article primarily examines the judicial practice of punishing prostitution in Bratislava in the years 1948–1960. It reflects the approach to prostitution as a social problem by the newly established regime after the Communist Party of Czechoslovakia took power. An integral part of the study is a characterization of the approach to the issue of prostitution in the interwar period, an analysis of prostitution from the perspective of Marxism-Leninism and the imprisonment of prostitutes in forced labour camps as part of punishment issued by the state.

Keywords: forced labour camps, judicial practice, People's Court in Bratislava, prostitution, state socialism

Autoři

Mgr. et Mgr. Jaroslav Stanovský, Ph.D.
Moravská zemská knihovna, Kounicova 65a, 601 87 Brno
Jaroslav.Stanovsky@mzk.cz

MgA. et Mgr. Marek Sklář
Katedra historie Filozofické fakulty Ostravské univerzity, Reální 5, 701 03 Ostrava
mareksklar@yahoo.com

Mgr. Klára Fabiánová
Katedra historie Filozofické fakulty Ostravské univerzity, Reální 5, 701 03 Ostrava
klara.fabianova@osu.cz

Mgr. Jan Herman
Katedra historie Filozofické fakulty Ostravské univerzity, Reální 5, 701 03 Ostrava
Jan.Herman.s01@osu.cz

Mgr. Viktória Bončová
Historický ústav Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Arne Nováka 1, 602 00 Brno
viki.boncova@gmail.com